

KRALJEVINA HOLANDIJA

mala zemlja sa velikim potencijalom u agraru

specijalni dodatak

ponedeljak, 13. maj 2019.

Predstavljanje 13 kompanija i sofisticirane proizvodnje hrane: Štand Kraljevine Holandije

Holandsko-srpska agrarna saradnja na uzlaznoj putanji

Mila Mirković

Holandiji. Imajući u vidu činjenicu da Srbija ima dugu tradiciju u poljoprivrednoj proizvodnji, zatim povoljnu klimu, kao i kvalitetne prehrambene proizvode, naročito voće i povrće, kao i blizinu tržišta, postoji značajan prostor za podizanje proizvodnih kapaciteta i zauzimanje još bolje pozicije na tržištu EU. Ta pozicija je i sada dosta stabilna i u stalnom porastu.

Liberalizacija režima izvoza u EU, koja je na snazi od 2001. godine, svakako je doprinela rastu trgovinske razmene. Proizvođači u Srbiji su prepoznali sigurnost i stabilnost tržišta Evropske unije i dosta su uložili u svoje proizvodne procese, kako u tehnologiju, tako i u sticanje novih znanja. Ako pogledamo situaciju na tržištu EU, činjenica je da primarna poljoprivredna proizvodnja postaje previše skupa za poljoprivredne proizvođače država članica, bez obzira na obim njihove proizvodnje. Zajednička poljoprivredna politika EU sve više ide u

Holandske firme su veoma zainteresovane za saradnju sa srpskim proizvođačima, što se može videti kroz primere porodičnih holandskih firmi koje su svoje proizvodnje, delimično ili gotovo u celosti, izmestili u Srbiju. Naša procena je da će se u narednom periodu takav trend nastaviti

Zabeležili smo na štandu Kraljevine Holandije

Aleksandar Stojkov, direktor Hortikultur centra Adria

- Reč je o regionalnom distributeru visokosofisticiranih mineralnih đubriva za intenzivnu proizvodnju iz Holandije u Hrvatsku, Srbiju i Makedoniju. Sve što je vodotopivo od đubriva, biostimulatori, mikroelementi, napredne tehnologije u poljoprivredi koje daju bolji prinos i kvalitet, mi proizvodimo. To su inovativna rešenja, pošto su Holanđani poznati po tome, a mi želimo da to primenimo u regionu. Stručnjaci te firme analiziraju zemljiste partnera i na osnovu toga predlažu kombinaciju đubriva koje treba koristiti za uspešniju proizvodnju. Mi ne bacamo đubrivo, već hramimo biljke.

Milenko Pejović, direktor Kompanije Seveplant u Kuli

- Poslujemo u sastavu holandske kompanije Verbeek Boomkwerken B.V. i bavimo se proizvodnjom visokokvalitetnih sadnica jabuka, krušaka, šljiva i trešnja. Proizvodnju smo započeli pre pet godina, na 14 hektara, a sada imamo zasadje sadnica na 215 hektara, od čega 85 odsto čine jabuke. U rasadnicima u Kuli i okolini čak 95 odsto je sadni materijal iz Holandije. Sadnice plasiramo na domaće tržište, ali i u Rusiju, Kazahstan i zemlje širom Evrope.

Miloš Vukićević, predstavnik Kompanije HZPC

- U osam opština zapadne Srbije kompanija HZPC okuplja proizvođače semenskog i konzumnog krompira. Početkom ovog veka firma je bila deo projekta koji je finansirala holandska vlada od koje smo dobili mehanizaciju. Imali smo priliku da naučimo holandski know-how i sada se bavimo proizvodnjom semenskog krompira na 80 do 100 hektara. Sve je po ugledu na holandske kooperativе. Obezbeđujemo kompletan repromaterijal, proizvođači se bave proizvodnjom, mi otkupljujemo kompletну proizvodnju sa njive i plasiramo je na tržište u Srbiji i zemljama okruženja. Pre četiri godine dobili smo poziv od najvećeg proizvođača semenskog krompira u svetu HZPC-a da budemo njihovi zastupnici za Srbiju. Na sajmu promovišemo nove sorte i koncepte u proizvodnji krompira.

Slobodan Kragić, stručni savetnik za svinjarsku proizvodnju u Kompaniji De Heus

- Bavimo se proizvodnjom hrane za domaće životinje. Reč je o gotovim smešama sa superima i premiksima. Sedište kompanije je u Šapcu, gde je De Heus preuzeo bivšu Proteinku u kojoj su duplirani kapaciteti, a pridodata je i firma stočne hrane u Čupriji, koja treba da startuje uskoro. Za tri godine De Heus je uspeo da se pozicionira na drugo mesto po količini proizvodnje. Za seme se koriste žitarice iz Srbije, a tehnologija i premiks komponente su iz Holandije. Kompanija De Heus posluje već više od sto godina, a odlikuje je visok kvalitet stočne hrane i timovi stručnjaka za svaku vrstu uzgoja stoke koji u saradnji sa farmerima određuju sastav hrane.

R. B.

pomoć u oblasti EU integracija ogleda se u asistenciji pri usaglašavanju regulative i proizvođačkih standarda u prioritetnim sektorima. Sve te aktivnosti organizujemo u saradnji sa resornim ministarstvima, lokalnim samoupravama, stručnim službama i poljoprivrednim proizvođačima. Saradujemo i sa drugim stranim donatorima koji prepoznaju te sektore kao prioritetne (USAID, GIZ itd.). Ništa manji prioritet nam nije saradnja sa poslovnim sektorom. Holandski uspesi na polju poljoprivrede rezultat su višedecenijskog ulaganja, pre svega u znanje, što je rezultiralo pozicioniranjem Holandije kao lidera u proizvodnji sadnog materijala, novih proizvodnih tehnologija, mehanizacije, čuvanja proizvoda i njihove distribucije. Zato ne čudi veliko interesovanje poljoprivrednih preduzetnika iz Srbije za uspostavljanje poslovnih kontakata, ali i za prenos znanja i savremenih tehnologija proizvodnje. To interesovanje nije jednostrano. Treba naglasiti da interesovanje holandskih preduzetnika za saradnju sa Srbijom raste iz godine u godinu. Odeljenje za poljoprivredu ambasade Holandije maksimalno je angažovano na promociji srpskog tržišta i njegovog potencijala u

pravcu stvaranja proizvoda sa dodatom vrednošću, agroekoloških mera, inovacija i napuštanja klasičnih modela podrške za intenzivnu primarnu proizvodnju.

Holandske firme su veoma zainteresovane za saradnju sa srpskim proizvođačima, što se može videti kroz primere porodičnih holandskih firmi koje su svoje proizvodnje, delimično ili gotovo u celosti, izmestili u Srbiju. Naša procena je da će se u narednim godinama takav trend nastaviti. Smatramo da je to refleksija približavanja Srbije EU i njenim standardima, sto je uvek dobar signal za sve investitore.

Jednostavno, aktivan proces pridruživanja EU i ispunjavanje obaveza iz pregovaračkih pogлавlja koja se odnose na poljoprivredu (poglavlja 11 i 12) je poput sertifikata za dobro poslovnu klimu u poljoprivredi. To prepoznaju sve firme iz zemalja članica EU. Poznati i usaglašeni standardi u proizvodnji kao i poznata poljoprivredna politika omogućavaju dugoročno planiranje koje donosi stabilnost ovom važnom sektoru. Stabilnost garantuje razvoj.

Autorka je pomoćnica za poljoprivrednu ambasadu Kraljevine Holandije

Henk van den Dol, ambasador Kraljevine Holandije u Srbiji

Nastavkom reformi Srbija bi mogla da postane još privlačnija investiciona destinacija

Holandija je jedna od manjih zemalja Evropske unije, poređenje radi Srbija je gotovo dva puta veća, ali je i najgušće naseljena s obzirom na to da ima više od 17 miliona stanovnika. Treba, međutim, naglasiti da holandski građani izvlače maksimum iz tako ograničenog prostora i upotrebljivog zemljišta. Na to ukazuje i podatak da je Holandija, posle Sjedinjenih Država, najveći izvoznik poljoprivrednih proizvoda na svetu. Holandija je i jedan od najvećih poljoprivrednih proizvođača, koji izvozi poljoprivredno-prehrambene proizvode (povrće, voće, cveće, meso i mlečni proizvodi) u vrednosti od 75 miliona evra. Pomenući još nekoliko zanimljivih podataka: u ukupnoj trgovini poljoprivrednim proizvodima četvrtina pripada holandskim proizvođačima. Holandija je dobro pozicionirana i kad je reč o izvozu krompira - četvrtinu svetskog izvoza čini holandski krompir, a još bolje u izvozu cveća - čak dve trećine lukovica cveća koje se prodaju širom sveta dolaze iz Holandije. Osim toga, Holandija je najveći svetski izvoznik semena, čijim plasmanom na inostrano tržište ostvaruje devidni priliv od oko 1,5 milijardi evra godišnje. U ukupnim izvoznim rezultatima izvoz semena učestvuje sa 17,5 odsto. Očigledno je, dakle, da sektori poljoprivrede i hortikulture, koji čine oko 10 odsto holandske ekonomije i radnih mesta, imaju ključnu ulogu - kaže u razgovoru za Danas Henk van den Dol, ambasador Kraljevine Holandije u Srbiji.

● Ovi pokazatelji nedvosmisleno ukazuju na to da je Holandija odlčno pozicionirana na svetskoj agrarnoj mapi. U čemu je tajna uspeha, da li i mi možemo nešto da naučimo iz holandskog iskustva?

- Holandija je dobro poznata po međusektorskoj saradnji. Holandani moraju da saraduju da bi preživeli i izšli na kraj sa niskim zemljištem, vodom i plimom, i taj stav prisutan je u svim sektorima ekonomije. Ho-

landija ima jedinstven pristup u poljoprivrednom sektoru, koji mi nazivamo „zlatni trougao“. Reč je o specifičnoj saradnji između poljoprivrednih proizvođača (farmera), akademске zajednice i vlade. Farmeri su organizovani u udruženja kroz koja dolaze do boljih uslova na tržištu, smanjujući troškov proizvodnje i povećavajući profit. Organizujući se u udruženja, farmeri sebe čine značajnim „sparring partnerom“. Saradnja u poljoprivrednom sektoru uključuje sve aktere: farme-

Holandija ima jedinstven pristup u poljoprivrednom sektoru, koji mi nazivamo „zlatni trougao“. Reč je o specifičnoj saradnji između poljoprivrednih proizvođača (farmera), akademске zajednice i vlade.

kolegama i da ih zainteresuju-
mo da primene takav, ili sličan, pristup u borbi sa izazovima sa kojima se suočavaju. Osim toga, Holandija je voljna da bude „ze-
melja mentor“ u poljoprivred-

ne snage, kao i dobrih izgleda za ekonomski rast. Prisustvo znatnog broja holandskih kompanija siguran je pokazatelj da je Srbija prepoznata kao stabilno tržište na kojem mogu da se primene dugoročni poslovni planovi, i u kojeg ozbiljne holandske kompanije žele da unesu inova-
cije, da doprinese održivosti i poboljšaju odnos prema životnoj sredini. To je dobro za Holandiju, za holandske kompanije, ali i za Srbiju. Takođe, mi-
slim da se pragmatičan, otvoren stav usmeren na rešavanje pro-

prevladao uljuljkajući osećaj samozadovoljstva zbog postignutih pozitivnih rezultata. Održivost je ključna reč, tako da je sada fokus na tome da se održi pozitivan impuls kako bi srpska ekonomija ostala na uzlaznoj putanji, a sve to u nastojanju da se omogući dinamičan rast. Osim toga, da predstavnika kompanija često čujem da se suočavaju sa problemima u oblasti vladavine prava, kao i da neefi-
katnim funkcionišanjem institucija što samo unazduju poslovni ambijent. Rešavanje tih problema je, dakle, od ključnog značaja ako Srbija želi da napreduje. Dok kompanije, na osnovu svojih strategija, donose odluke o ulaganjima, mi ih ohra-
brujemo da investiraju i posluju u Srbiji. Upravo smo prošlog meseca, u saradnji sa Privrednom komorom Srbije, organizovali holandsko-srpski biznis forum „Voda i energija“, koji je izazvao veliko interesovanje, kako srpskih, tako i holandskih kompanija. To je značajno za Srbiju, ne samo zbog opštih pozitivnih ekonomskih neto-efekata direktnih stranih investicija, već i zbog toga što holandske kompanije tradicionalno sa sobom donose napredne prakse u društvenoj odgovornosti, kao i visoke standarde u bezbednosti na radu, pri zapošljavanju... Kompanije, poput Hajnekena, Kupu-
jemProdajem, Levij i drugih, koje već uspešno posluju u Srbiji, odlični su primeri za to.

● Vaša uloga kao ambasadora Holandije u Srbiji jeste, između ostalog, i jačanje bilateralnih odnosa između naše dve zemlje kako na političkom, tako i na ekonomskom planu. Koliko Vam u toj svojevrsnoj misiji pomažu holandske kompanije koje su se već pozicionirale na našem tržištu?

- Stanje u srpskoj ekonomiji je danas svakako drugačije nego što je bilo pre nekolicinu godina. Rezultati, naročito na makro-fiskalnom polju, su vredni hvale, ali i mislim da su efekti očigledni. I fiskalni deficit i odnos duga prema BDP-u su znatno smanjeni, što doprinosi tome da se javne finansije u Srbiji dovedu na održiviji nivo, kao i da se uspostavi funkcionalna tržišna ekonomija. Veoma mi je draga što vidim da su holandske kompanije iz različitih sektora sve više zainteresovane da investiraju i posluju u Srbiji. U proteklih pet godina kompanije su registrovane u Holandiji investitorima iz četvrte najkonkurentnijih ekonomija na svetu u 2018. godini.

- Izlažno je reći da mi je draga što holandske kompanije u tokom obimu posluju u Srbiji, i nadam se da će ih ubuduće biti još više. Preduslov za to je provođenje daljih reformi usmernih na stvarjanju povoljnog poslovnog okruženja čime će Srbija postati još privlačnija na mapi investicionih destinacija. Treba još mnogo toga uraditi, ali je važno da se izade na kraj sa zavrom od reformi kako ne bi

aktivnosti koje organizuje poljoprivredni tim holandske ambasadore u Beogradu usmeren je na transfuziju znanja. Važno je da su ta znanja i razmena iskušnava uskladeni sa nacionalnim i evropskim zakonodavstvom. Najzad, Vlada Srbije će morati da uskladi nacionalno zakonodavstvo u oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije sa evropskim zakonima i da nadgleda sprovođenje i primenu novih pravila. Proizvođači moraju da se pridržavaju tih propisa, ali bi bilo dobro i da ih razumeju. Ako postoji povezanost sa evropskim IPARD resursima (prepristupna pomoć EU za ruralni razvoj) mi, takođe, vodimo računa i o tome.

● Da li holandski poljoprivrednici mogu da računaju na subvencije države i u čemu se ogleda ta podrška?

- Ukratko, odgovor je DA.

Holandija finansijski doprinosi fondovima EU, iz kojih se sredstva distribuiraju zemljama članicama u skladu sa dogovorenim poljoprivrednim politikom.

Neki holandski farmeri

dobijaju finansijsku pomoć iz

Stav holandske vlade je da bi subvencijama trebalo ohrabriti proizvođače, uključujući farmere, da organizuju proizvodnju prijateljski nastrojena prema životinjama i životnoj sredini: Hert Kits Nuvenkamp

Tačno je da u oblasti poljoprivrede mi zaradujemo više nego mnoge druge visoko razvijene zemlje. Ključne reči za takav uspeh su: specijalizacija, saradnja, inovacija, logistika i preduzetništvo

sterdam. Holandija je mala zemlja, ali je drugi najveći izvoznik poljoprivrednih proizvoda na svetu. Međutim, mi takođe i uvozimo znatnu količinu te robe, uglavnom je reč o stočnoj hrani ili sirovinama za druge prehrambene proizvode. Proizvodnja je visoko specijalizovana, farmeri se često fokusiraju na jedan određeni deo proizvodnog procesa a proizvođači održavaju blisku saradnju unutar tog lanca i veoma su fokusirani na kvalitet.

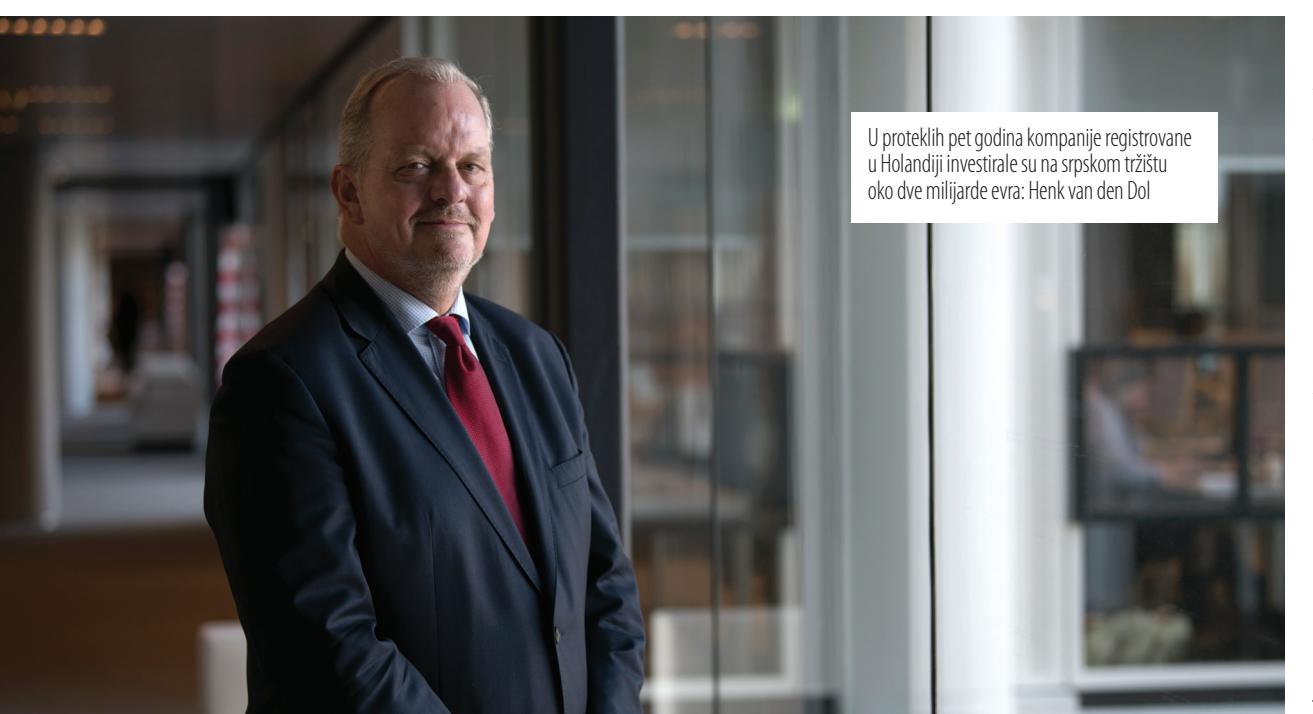
Decenijama su holandski farmeri, koji inače razmišljaju unapred i rado privlačili inovacije, zajedno sa istraživačima na univerzitetima i stručnim školama pokušavali da pronađu načine da maksimiziraju prihode prilagođavajući proizvodne tehnike, biračići najbolju genetiku i smenjujući troškove proizvodnje.

Danas je izazov da se više proizvede uz manja ulaganja.

● Da završimo sa jednim atipičnim pitanjem za Vas kao eksperta za poljoprivredu. Kakav je Vaš utisak o Srbiji?

- Iako je sedište mojih kancelarija u Budimpešti, ja odatle pokrivam nekoliko zemalja u regionu, ali volim da posetim Srbiju zbog ljudi i dobre energije koju na svakom koraku osećam, ali i zbog dobre hrane i vina. I mada je svet znatno drugačiji nego u Holandiji, ja se ove osjećam dobrodošlo i kao kod kuće. Još jedan od dobrih razloga da često dolazim u Srbiju jeste uživanje u vožnji kolima kroz prelep pejzaž.

I. Luković

U proteklih pet godina kompanije registrovane u Holandiji investirale su na srpskom tržištu oko dve milijarde evra: Henk van den Dol

Investitor broj jedan

● Dolazak investitora iz inostranstva podrazumeva i otvaranje novih radnih mesta. Koliko je ljudi iz Srbije zapošленo u holandskim kompanijama?

- Prema podacima Narodne banke Srbije, investicije koje dolaze iz Holandije su, već nekoliko godina unazad, na vrhu investicionih liste, što Holandija čini investitor broj jedan u Srbiji. Holandske kompanije zapošljavaju više od 15.000 ljudi i uključuju poznata brendiranja kao što su Hajneken, Maksi supermarketi, u vlasništvu Ahola Deleza, Medikom Filips, Unilever. One pokrivaju širok spektr, uključujući poljoprivredu, IT, upravljanje vodom, maloprodaju i brodogradnju. Zanimljivo je da su mnoge od ovih kompanija odlučile da formiraju zajednicu Holandsko-srpsku poslovnu asocijaciju, što je, verujem, dodatni korak ka još snažnijoj povezanosti naše dve zemlje.

re/proizvođače, edukativne i trenincentre, univerzitete, logističke centre, distributer, vlastivo, civilno društvo i potrošače. S druge strane, Holandija je veoma otvorena za javnu raspravu o različitim političkim pitanjima kako bi bili informisani i mogli da predvide što će se dogodati. Na taj način svu mogućnost da se pripreme za predstojeće promene i da obezdebu dobru poslovnu atmosferu. Ambasada Kraljevine Holandije promoviše ovakav pristup kroz seminare, radionice, tehnička predavača, zajedničke poslovne prezentacije na poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu i slično. Pokušavamo da predstavimo svoj način poslovanja srpskim

nom sektoru u okviru pregovaračkog procesa Srbije sa EU. Razmena iskustava, transfer znanja i saradnja među zainteresovanim stranama kako bi poljoprivredni sektor u Srbiji bio održiv i konkurentan za EU, čine fokus te mentorske uloge.

● Holandija se može pohvaliti dugom tradicijom u razvoju preduzetništva. Koliko je taj segment privrede doprineo da se Holandija pozicionira kao četvrtu najkonkurentniju ekonomiju na svetskoj rang listi u 2018. godini?

- Holandija, sa svojom veoma dinamičnom ekonomijom, visokim ceni preduzetništva. Moja zemlja ima dugu tradiciju preduzetništva. Koliko Vam u toj svojevrsnoj misiji pomažu holandske kompanije koje su se već pozicionirale na našem tržištu?

- Stanje u srpskoj ekonomiji je danas svakako drugačije nego što je bilo pre nekolicinu godina. Rezultati, naročito na makro-fiskalnom polju, su vredni hvale, ali i mislim da su efekti očigledni. I fiskalni deficit i odnos duga prema BDP-u su znatno smanjeni, što doprinosi tome da se javne finansije u Srbiji dovedu na održiviji nivo, kao i da se uspostavi funkcionalna tržišna ekonomija. Veoma mi je draga što vidim da su holandske kompanije iz različitih sektora sve više zainteresovane da investiraju i posluju u Srbiji. U proteklih pet godina kompanije su registrovane u Holandiji investitorima iz četvrte najkonkuren-

čajne zemlje što će se dogoditi. Na taj način svu mogućnost da se pripreme za predstojeće promene i da obezdebu dobru poslovnu atmosferu. Ambasada Kraljevine Holandije promoviše ovakav pristup kroz seminare, radionice, tehnička predavača, zajedničke poslovne prezentacije na poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu i slično. Pokušavamo da predstavimo svoj način poslovanja srpskim

kompanijama i vlastivo, upravljanje vodom, maloprodaju i brodogradnju, uključujući poljoprivredu, IT, upravljanje vodom, maloprodaju i brodogradnju. Zanimljivo je da su mnoge od ovih kompanija odlučile da formiraju zajednicu Holandsko-srpsku poslovnu asocijaciju, što je, verujem, dodatni korak ka još snažnijoj povezanosti naše dve zemlje.

M. Stevanović

Izvoz u oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije (2017. godina)

Vrednost ukupnog izvoza iz Holandije:

101 milijarda evra

5 najvažnijih izvoznih proizvoda:

- Materijali i tehnologija (9,1 milijarda)
- Cveće (9,1 milijarda)
- Mlečni proizvodi i jaja (8,9 milijardi)
- Meso (9,3 milijarde)
- Povrće (6,7 milijardi)

Glavni izvozni partneri:

Nemačka, Belgija, Velika Britanija
Holandija je najveći poljoprivredni izvozničar u Evropskoj uniji i drugi najveći izvozničar na svetu

M. Stevanović

Statistička slika Holandije

Broj stanovnika:	17,08 miliona
Površina:	42.508 kvadratnih kilometara
Najviša tačka:	322,7 metara, Valserbergh (Vaalsbergh)
Najniža tačka:	6,76 metara ispod nivoa mora, blizu Nieuwekerka na Ajselu (Nieuwekerk aan de IJssel)
Površina ispod nivoa mora:	gotovo jedna trećina
Površina obradive zemlje:	oko 31 odsto, što je više od milion hektara
Broj životinja:	123,5 miliona domaćih životinja

Hert Kits Nuvenkamp, ataše za poljoprivredu Kraljevine Holandije

Danas je izazov da se uz manja ulaganja više proizvede

A tačci za poljoprivredu su aktivi u ekonomskim odeljenjima 50 holandskih ambasada i pokrivači u više od 70 zemalja. Upoznaje Herta Kitsa Nuvenkampa, koji je stacioniran u Budimpešti, a kao ataše za poljoprivredu, od septembra 2017, aktivan je u Srbiji, Crnoj Gori, Madarskoj i Austriji.

- Kao savetnik, ili ataše, za poljoprivredu je predstavljam holandsku vladu i Ministarstvo poljoprivrede u svom domenu posla. Kad je reč o Srbiji, održavam kontakta sa Ministarstvom poljoprivrede, veterinarskim i fitosanitarnim službama u Beogradu, kao

Tranzicija ka cirkularnom modelu poljoprivrede

Hert Kits Nuvenkamp

Poljoprivreda, hortikultura i rabarstvo su važni ekonomski sektori u Holandiji, Srbiji i regionu Zapadnog Balkana uopšte, i znatno doprinose prosperitetu i kvalitetu života u zemljama i ruralnim područjima. Sve zemlje i regioni imaju svoje specifičnosti. Svi težimo tome da proizvodimo zdravu hrani za lokalnu potrošnju i izvoz podjednako. Izazov za naredni period i dalju budućnost leži u većoj proizvodnji uz manja ulaganja, uz pretvaranje poljoprivredne proizvodnje u održivije i cirkularnije vidove produkcije. Holandija je sada započela tranziciju ka takvom cirkularnom poljoprivrednom modelu i sada nam je potrebna vaša inspiracija.

Cirkularna ekonomija

U cirkularnom poljoprivrednom sistemu, ratarstvo, stočarstvo i hortikultura prvenstveno koriste sirovine iz međusobne razmene lanaca snabdevanja i otpadne tokove iz prehrambene industrije i lanca snabdevanja hranom. Moto je: uradite to na lokalnom nivou ako možete, a na regionalnom ili međunarodnom ako morate. Nedavno usvojena Strategija za zemljište jedna je od ključnih komponenti za cirkularnu poljoprivrednu. Proces upravljanja zemljištem ide ka tome da se sve više koristi prerađeno stajsko đubrivo, dok se konstantno smanjuje upotreba veštačkih đubriva. Ukinanje upotrebe veštačkih đubriva koja su bazirana na oskudnim fosilnim sirovinama (fosfat, kalijum, prirodni gas) dodatno će smanjiti emisiju gasova i efekat staklene baštice do čega dolazi prilikom njihove proizvodnje. Dobar kvalitet zemljišta doprinosi ne samo većim prinosima, već služi i kao zaštita od uticaja ekstremnih vremenskih uslova. Zemljište koje sadrži visok nivo organskih materija efikasnije upija vodu i otpornije je na sušu. Takvo zemljište takođe zadržava više azota i minerala, u njemu opstaje širi spektar organizama koji žive u zemlji i doprinosi zdravlju useva.

Stočarstvo znatno doprinosi efikasnoj upotrebi sirovina. Cilj vlade je da se u periodu do 2030. redukuje broj ciklusa nutrijenata u sektoru stočne ishrane i da se krug zatvori na najnižem mogućem nivou. Ishrana stoke je zasnovana prvenstveno na travi, prehrambenim usevima ili ostacima useva sa farme na kojoj se čuva, ili se kupuje od, poželjno je, lokalnih ili regionalnih proizvođača, kao i na ostacima iz pre-

je u okolinu i bez taloženja ostanaka. Kontrola korova se sprovodi uz upotrebu mehaničkih ili ekoloških tehnika; korišćenje hemijskih agenasa se smatra krajnjim sredstvom i to samo u slučaju preciznih intervencija. Holandski sektor hortikulture već ima veliki broj karakteristika cirkularnog sistema, iako bi dalekosežniji koraci mogli da budu preduzeti u nekim oblastima (na primer poboljšanje kvaliteta vode i

biodiverzitetu, koji zauzvrat donosi korist poslovanju). To rezultira manjim gubicima kada je u pitanju životna sredina i stvara bolje uslove za specifične vrste povezane sa poljoprivrednim oblastima, uključujući ptice koje žive na pašnjacima i obradivim zemljištima. Inicijative i eksperimenti koji su u skladu sa prirodnoinkluzivnom poljoprivredom i vode ka postizanju klimatskih ciljeva i obnovi prirode dobija-

na i vodoprivrede. Obezbeđena su sredstva kako bi se podstakle inicijative za cirkularnu poljoprivredu, što onda može da posluži kao primer za druge regije.

Da bi održivo rabarstvo postalo stvarnost, neophodno je da vlade iskoriste regionalne i globalne sporazume kako bi se rbarskoj industriji pomoglo da se organizuje na održiv način i da se spreči izlovljavanje ribe. Ta industrija treba da se fokusira najviše na povećanje održivosti i sprečavanje rasipanja, što se postiže inovacijama, jačanjem postojećih i stvaranjem novih partnerstava i novih modela prihoda.

U cirkularnom sistemu poljoprivrede moto je: uradite to na lokalnom nivou ako možete, a na regionalnom ili globalnom ako morate!

proizvoda na svetu, što je dostignuće na koje smo veoma ponosni. Ali da bi mogli da ostanemo na toj poziciji, moramo da promenimo način proizvodnje.

S obzirom na to da je holandska ministarka za poljoprivredu Karola Shouten, čerka farmera, ona akcenat stavlja na pronalaženje drugačijeg i održivijeg načina proizvodnje zarad dobrorabitosti prirode, klime i budućnosti poljoprivrede. Umesto što stalno smanjujemo troškove proizvoda, treba da se fokusiramo na smanjivanje upotrebe sirovina. Poljoprivredni model fokusiran na cirkularne principe će dovesti do ekološki i ekonomski vitalnog preovlađujućeg metoda proizvodnje, koji će biti u ravnoteži sa prirodom i cenjen u društvu. U takvom cirkularnom sistemu, ratarstvo, stočarstvo i hortikultura prvenstveno koriste sirovine iz međusobno povezanih lanaca snabdevanja i otpadnih tokova prehrambene industrije. Cirkularni lanci mogu da budu strukturirani na različite načine: u okviru jedne kompanije, na lokalnom nivou, unutar Holandije ili preko nacionalnih granica. Za mnoge poljoprivrednike u Srbiji ovo možda zvuči sasvim prirodno. Širenje cirkularne ekonomije na međunarodnom nivou, kako bi više zemalja moglo da je primenjuje, ima glavnu ulogu u razvoju cirkularne poljoprivrede. I zbog toga se okrećemo i Srbiji. Radi inspiracije.

Za više informacija o viziji cirkularne poljoprivrede posećite sajt holandske vlade.

Autor je ataše za poljoprivredu Kraljevine Holandije

Promena je neophodna

Tokom proteklih decenija poljoprivredni sektor u Holandiji se enormno razvio. Lanči snabdevanja od proizvođača do potrošača funkcionišu veoma efikasno uz niske troškove, a podršku im pružaju naučna istraživanja i stručna usavršavanja na svetskom nivou. Fokus je na racionalizaciji, specijalizaciji i inovaciji: smanjivanje troškova i povećanje proizvodnje. To je rezultiralo proširenjem i povećanjem pritiska na životnu sredinu, uz gubitak biodiverziteta i pogoršanje kvaliteta vode. Osim toga, ekonomske marže su ponekad veoma ograničene, što čini sektor ranjivim u ekonomskom smislu. Kontinuirana smanjenja troškova i povećanja proizvodnje takođe dovode do pritiska na životnu sredinu. Holandska vlada mora da shvati da aktuelni sistem proizvodnje i ponašanje potrošača predstavljaju veliki teret za našu zemlju i planetu uopšte. Holandija je drugi najveći izvoznik poljoprivrednih

ju nadoknadu od holandske vlade.

Cirkularni princip u međusobno povezanim sektorima stočarstva, ratarstva i hortikulture neće biti ograničen na jednu kompaniju, već će se proširiti na mnoštvo kompanija na regionalnom nivou. Na primer, uzgajivači stoke bi mogao da saraduju sa ratarima u regionu tako što će napraviti sporazume o proizvodnji hrane za stoku u njihovom regionu i proizvodnji visoko kvalitetnog organskog đubriva. Na taj način, uzgajivači mogu da razviju svoje sopstvene planove i da efikasnije zaštive ciklus nutrijenata. Jedan region može da se razlikuje od drugih po proizvodnji tipičnih proizvoda i ukusa napravljenih u svom sektoru. Oblasti kao što su Betuve i Vehtdal su to radiće zato što se karakteristike i svojstva zemljišta, vode i predela veoma razlikuju u ovim regionima. Inter-administrativni program (IAP) stvorio je osnov za saradnju između nacionalne vlade, opština, pokrajini

Dragocena razmena iskustava

Kada je u pitanju cirkularna poljoprivreda, Holandija želi da uči od drugih zemalja, uključujući i Srbiju. Na primer, kako se otpad iz poljoprivrednog i prehrambenog sektora ponovo iskoristi u Srbiji? Kako održavate zemljište zdravim na tradicionalnijem način? Naravno, postoje i druga pitanja i problemi o kojima treba da se razgovara i pristupi koji treba podeliti. U tom cilju, poljoprivredni tim holandske ambasade u Beogradu organizuje na Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu (13. maja od 11 do 13 časova) seminar „Cirkularna ekonomija i cirkularna poljoprivreda: Primeri održivog uzgoja na Zapadnom Balkanu“. Pridružite nam se i neka vas inspirišu primjeri iz Srbije, Bosne, Holandije i dve međunarodne organizacije - FAO (Organizacija Ujedinjenih nacija za ishranu i poljoprivredu) - regionalne kancelarije za Evropu i Centralnu Aziju (REU) i Globalnog instituta za zeleni rast (GGGI), obe sa sedištem u Budimpešti. Za više informacija pogledajte Fejsbuk stranicu ambasade.

Cirkularni princip u međusobno povezanim sektorima stočarstva, ratarstva i hortikulture neće biti ograničen na jednu kompaniju